

УДК 342.56

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v1i3\(28\).320](https://doi.org/10.32837/pyuv.v1i3(28).320)**Т. В. Поличко***аспірант кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Ми задалися непростим завданням щодо застосування юридичної аргументації у діяльності Конституційного Суду України. Судова практика Конституційного Суду України – це свого роду здійснення конституційного контролю. Однак постає питання: чи слід вважати діяльність Конституційного Суду України правотворчою з огляду на його повноваження та з урахуванням результату останньої судової реформи?

Цілком логічно, конструктивною та змістовною вважаємо думку В. Гончарова, який вважає: «Якщо юридична норма лише відображується у результаті офіційної інтерпретації, то годі й говорити про правотворчий характер рішень КСУ та визнавати за ними статус джерела права. І навпаки, якщо у результаті офіційної інтерпретації юридична норма не відображується, а створюється, тоді слід визнавати правотворчий характер рішень КСУ» [1, с. 127].

Конституційне судочинство, або, як ще називають, конституційна юрисдикція або конституційна юстиція, і досі вважається найбільш досконалим способом конституційного захисту інтересів особи та держави, конституційного ладу та суверенітету. Сенс неупередженості Конституційного Суду полягає в тому, що до сфери його повноважень не входять спори про встановлення та оцінку фактів, адже завдання Конституційного Суду – це здійснення конституційного контролю. Конституційні процедури породжують необхідні державі та громадянам правові наслідки для суб'єктів конституційних відносин.

Термін «юридична аргументація» не використовується у нормативних актах, що регулюють конституційне судочинство. Навіть більше, під аргументацією у конституційному судочинстві розуміють безпосередньо одну із функцій Конституційного Суду – здійснення тлумачення. Стосовно цього слушно зауважує Ю. Шемшученко: «Основну сферу діяльності щодо тлумачення становить з'ясування. Це внутрішній розумовий процес, що відбувається у свідомості особи, яка вживає норму права. Це розуміння для себе і всередині себе, тому воно не містить зовнішніх форм формулювання і в цьому сенсі не має юридичного значення. Розуміння відбувається за допомогою всіляких прийомів і способів тлумачення, таких як граматичний (фі-

лологічний), логічний, історико-політичний, систематичний тощо» [2].

Повнота і всебічність, істинність, об'єктивність і побудова юридичної аргументації на принципах розумності і верховенства права, на конституційних і загальнолюдських цінностях суттєво впливають на переконливість і справедливість рішення, сприйняття і виконання рішень конституційної юстиції, особливо за відсутності законодавчо встановленого механізму їх виконання, сприяють посиленню гарантій верховенства Основного Закону і його правової охорони. Тому дослідження юридичної аргументації у рішеннях конституційної юстиції завжди буде актуальним [3, с. 12].

А.С. Головін був цілком правий, на нашу думку, зазначаючи що інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України побудована за принципом класичного герменевтичного кола, а саме: як тлумачення норми закону є неможливим без з'ясування конституційності, так само вирішенню питання щодо конституційності цієї норми передує з'ясування її змісту. «На перший погляд, це визначення має суто теоретичний, абстрактний характер, та насправді значення застосування саме цього принципу у практичній інтерпретаційній діяльності єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні важко переоцінити, особливо у сфері захисту конституційних прав громадян» [4, с. 61]. А отже, тлумачення законодавства також є важливим з точки зору з'ясування його конституційності та законодавчої визначеності.

Слушним є дослідження Г.О. Хрислової щодо вивчення юридичної природи актів КСУ, що вимагає визначення їх нормативного або ненормативного характеру, юридичної сили, сфери дії, форми актів, статусу та компетенції КСУ як державного органу – суб'єкту прийняття досліджуваних юридичних актів, а також правових форм його діяльності, результати яких відбиваються в цих актах та визначають мету їх прийняття. Також авторка зазначає, що КСУ розглядає винятково питання права та не виступає правозастосовчим органом. Його акти не є актами правозастосування та не містять правоположень. Крім того, її думка є такою, що акти КСУ не є актами правотворчості (у тому числі «негативної»); не належать до нормативно-правових актів; не входять до системи законодавства України (за винятком Регламенту

КСУ, який є відомчим підзаконним нормативно-правовим актом) [5, с. 15].

Відомий теоретик правознавець О. Ющик також зазначає: «Оскільки Конституцією та законами України визначено, що суди є не правотворчими органами, а органами правосуддя, то вони не мають повноважень установлювати (творити) право своїми актами, їх повноваження обмежуються виключно рамками правосуддя, тобто судженням про право» [6, с. 3–9].

Надзвичайне різке твердження Г.О. Хрислової, але ми можемо погодитися з тим, що, дійсно, якщо враховувати мету прийняття актів КСУ та їх юридичних особливостей, тоді можна виділити такі їх види: акти конституційного контролю; акти щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України; процедурні (процесуальні) акти; внутрішньо організаційні акти. У такому разі акти конституційного контролю мають змішаний (нормативно-індивідуальний) характер. Резолютивна частина цих актів не містить нормативних приписів. Їх нормативна природа здебільшого визначається викладенням у їх мотивувальній частині правових позицій органу конституційного контролю. У разі визнання конституційності юридичного акта таке рішення КСУ виступає останнім, завершальним актом процесу правоутворення. В такому разі акти КСУ щодо офіційного тлумачення Конституції України є інтерпретаційними актами та належать до актів нормативного характеру [5, с. 15].

Як відмічає М.В. Тесленко, рішення Конституційного Суду України про невідповідність законів та інших правових актів Конституції України мають вищу юридичну силу, що збігається з юридичною силою Конституції України, їх чинність не може бути скасована повторним прийняттям акта, визнаного Судом неконституційним, що характеризує Конституційний Суд України як «негативного» законодавця. З іншого боку, вища юридична сила рішень Конституційного Суду України, в яких формулюються правові висновки («правові позиції») Суду внаслідок інтерпретації ним конституційних положень, дозволяє йому заповнювати прогалини і розв'язувати колізії в законодавстві, а отже, бути певною мірою і «позитивним» законодавцем. Отже, можна стверджувати, що рішенням Конституційного Суду України властива матеріально-правова сила закону, вони є джерелами права і мають прецедентний характер [7, с. 7].

Рішення КСУ можна розглядати як «загальне право Конституції та законів України». Це несамостійне, похідне й комплементарне джерело права, яке М. Савчин називає субсидіарним [8, с. 420]. Г.О. Хрислова стверджує, що рішення та висновки КСУ виступають допоміжними джерелами права, оскільки спираються на первинні правила поведінки, однак мають нормативний

характер. За суб'єктом прийняття, процедурою ухвалення, характером проявів нормативності (наявності в них правових позицій) вони наближаються до такого джерела права, як прецеденти, однак мають свої суттєві особливості, оскільки виступають прецедентами тлумачення – «квазіпрецедентами» [5, с. 15].

За такого підходу питання про юридичну силу рішень КСУ можна відкинути як безвартісне. Позаяк ці рішення складають вторинний рівень джерел права, вони за певних умов можуть конкурувати лише між собою, утім ніколи з джерелами права першого рівня. Пропонований підхід, як видається, не тільки дозволяє уникнути теоретичних складнощів, пов'язаних із визначенням місця актів КСУ у системі джерел права, а й дозволяє запровадити в практику конституційного судочинства дію принципу *stare decisis*, зворотним боком якого є обов'язок органу конституційного судочинства спеціально мотивувати свою відмову від попередніх інтерпретацій Конституції та законів України [11, с. 131].

З цього приводу М.В. Мазур зазначає, що рішення КСУ мають постійну дію, тобто вони не втрачають чинність через скасування правового акта, визнаного повністю або частково неконституційним, чи з прийняттям замість нього нового акта, що зумовлено нормативним характером правових позицій, які містяться в мотивувальній частині рішення. Враховуючи це, доцільно на законодавчому рівні запровадити механізм перегляду правових позицій і рішень КСУ, який забезпечить ефективні можливості для еволюції його практики відповідно до розвитку суспільних відносин, правової науки та стандартів у галузі прав людини, а також для виправлення помилкових рішень КСУ [9, с. 8].

Цілком логічною, конструктивною та змістовною вважаємо думку В. Гончарова, який вважає: «Якщо юридична норма лише відображується у результаті офіційної інтерпретації, то годі й говорити про правотворчий характер рішень КСУ та визнавати за ними статус джерела права. І навпаки, якщо у результаті офіційної інтерпретації юридична норма не відображується, а створюється, тоді слід визнавати правотворчий характер рішень КСУ» [9, с. 127].

Відповідно, ті, хто вважають, що акт тлумачення є лише формою відображення юридичної норми (чи її єдиного істинного смислу, волі законодавця), є прихильниками так званої «декларативної теорії тлумачення»; ті ж, хто вважають, що в акті тлумачення створюється смисл норми (а отже, й сама норма), є, відповідно, прихильниками «конститутивної теорії тлумачення». Ідея французьких просвітителів стосовно того, що суд є лише «вустами» закону, міцно укорінилася на Континенті. Б. Зупанчич стверджує, що причи-

ною її появи в дійсності був тодішній брак демократичної традиції та свавілля судової влади [10].

Головною вадою декларативної теорії, як видається, є безвідповідальне ставлення судів (котрі сповідують її у своїй роботі) до власних попередніх рішень та принципова неможливість дії принципу ustalеної судової практики (*stare decisis*). Змальовуючи роль попередньої судової практики під час ухвалення нових рішень у континентальному судочинстві, Р. Леже відзначає: «...постанова, хай навіть винесена вищим судовим органом, не позбавляє суди, котрі в майбутньому зіштовхнуться з подібним питанням, свободи у прийнятті рішення. До того ж ніщо не забороняє судам, котрі зайняли певну позицію з деякого правового питання, змінити свою точку зору та скористатися «переглядом»» [10, с. 85].

Як зазначає В. Гончаров, Суд, котрий тлумачить Конституцію, не повинен брати до уваги нічого, що відбулося після її ухвалення, навіть наступні її інтерпретації. Це сувора «інтерпретаційна дієта»: у розпорядженні суду є лише текст Конституції (в якій від часу її ухвалення міститься істинний смисл, воля законодавця), способи тлумачення (набори прийомів для винайдення цієї волі) й необхідні засоби (матеріали парламентських слухань, тексти пов'язаних джерел тощо) [11].

Конституційний Суд України, попри його виключне право виносити остаточні рішення у межах вирішення питань, що складають його компетенцію, як і будь-який орган державної влади, теж не застрахований від помилкових (повністю чи принаймні в частині) рішень. Тому положення Основного Закону України про остаточний характер актів Конституційного Суду України потребує застереження. Беззаперечний факт існування ризику судової помилки у рішенні органу конституційної юрисдикції, ймовірність якої повністю виключити неможливо, є суттєвим аргументом для надання права Конституційному Суду України переглядати власні правові позиції, принаймні з нововиявлених обставин. Фактично положення про остаточний характер рішень органу конституційної юрисдикції презюмує неспроможність Конституційного Суду України допуститися помилки у прийнятті рішення чи формулюванні висновку. Така претензія актів органу конституційної юрисдикції на безпомилковість суперечить здоровому глузду [12, с. 68].

На жаль, в Україні немає такого джерела права, як, наприклад, у Англії «розум». У системі джерел англійського права «розум» є субсидіарним (додатковим, допоміжним) джерелом права, об'єктивно необхідним для подолання прогалини у праві в силу того, що «казуїстичний аспект права припускає чисельність прогалин», для усунення котрих і передбачається застосування «розу-

му». Формально-юридична підстава застосування розуму – наявність прогалини у праві: відсутність прецеденту, законодавчої норми, обов'язкового звичаю для прийняття рішення у справі. «Розум» є невіддільним від нормативного змісту права, репрезентованого низкою інших джерел права: «Винесення судового рішення на основі розуму – це насамперед пошук рішення, яке найбільше відповідає нормам чинного права» (не слід вважати, що «пошук рішення на основі розуму є нічим не зумовленим, довільним процесом») [13, с. 172]. Але застосування розуму є насамперед аргументуванням своєї позиції, основаної як на букві закону, шляхом тлумачення (розуміння) його загальноцивілізаційних принципів та цінностей прав людини, тобто тлумачення своєї власної позиції, однак з урахуванням окремої думки судді. Але при цьому, на відміну від окремої думки судді КСУ, рішення на основі «розуму» мають спеціальний статус.

До юридичної аргументації також слід відносити і посилання на прийняті в правознавстві правила юридичної техніки, способи тлумачення права, прийоми вирішення колізій права, не завжди безпосередньо містяться в нормативних правових і судових актах. Одночасно конституційна юстиція є вагомим «споживачем» доктрини та нерідко використовує її як вирішальний аргумент для прийняття рішення. Зважаючи на істотні особливості функціонування правової системи України, особливості професійного мислення судді як суб'єкта правозастосовної діяльності, суб'єкта тлумачення законодавства, ускладненого наявністю в ньому прогалин, колізій тощо, у вітчизняній юридичній літературі не випадково послідовно «обстоюється» позиція щодо раціонального підходу до праворозуміння, яке ґрунтується на тлумаченні законодавства за допомогою логічних засобів. Саме такий підхід забезпечує прийняття належного, правосудного рішення, «дозволяє судді дотримуватися незалежності» за «неможливості слідувати рекомендаціям вищих судів і позиціям судової практики в аналогічних справах» [13, с. 171].

З огляду на вищезазначене вважаємо актуальним і цікавим дослідження М.В. Мазура, який слушно наголошує, що окрім підсумкових актів органу конституційної юрисдикції, прецедентний характер мають також деякі ухвали КСУ про відмову у відкритті конституційного провадження. Він вважає доцільним поширення практики прийняття КСУ «відмовних» ухвал з позитивним змістом, які містять, з одного боку, формальну відмову у відкритті конституційного провадження, а з іншого – вказівку на необхідність застосувати в такому разі правову позицію КСУ, сформульовану в раніше розглянутій справі. Значення джерел конституційного права України мають і деякі відмовні ухвали з негативним змістом, зокрема, ті ухвали, в яких містяться правові позиції

КСУ щодо правил підвідомчості та допустимості справ, що розглядаються. [9, с. 9]. У такому разі аргументована позиція суду використовуватиметься за аналогією, або взагалі відповідь буде сформована з посиланням на попередню позицію суду з так званих «відмовних» ухвал.

Таким чином, цілком погоджуємось із висновком Р. Мартинюка про те, що «значущість правових позицій органів конституційної юрисдикції у правовій системі країни, їх юридична сила виявляють їхню подібність до прецедентних рішень судів загальної юрисдикції та законів парламенту. Водночас правові позиції конституційних судів певною мірою нагадують і доктринальне джерело права в англійській правовій системі... Узагальнюючи викладене, можемо констатувати, що у своїх сутнісних характеристиках правові позиції органів спеціалізованого конституційного контролю виявляють лише подібність до нормативних актів та прецедентних судових рішень» [14, с. 85–86].

Слід відзначити, що в Конституції США немає прямої вказівки на право Верховного Суду тлумачити її положення. Право вищої судової інстанції тлумачити конституційні норми тісно пов'язане з іншим визнаним правом Верховного Суду (хоча ніде не закріпленим) на здійснення судового контролю за конституційністю законів. Кожен юрист у США, навіть початківець, знає напам'ять відомі слова Дж. Маршалла – «творця» інституту судового контролю: «Безсумнівно, саме суду належить право і обов'язок говорити, що є закон» (*Marbury v. Madison*, 5 U.S. 137 (1803)). А оскільки Конституція за своєю природою є закон, «природно і неминуче, саме судді виступають її інтерпретаторами». Як відзначають дослідники, відкрите визнання права суду перекроювати на свій розсуд конституційні норми було б розцінено як прямий виклик самій Конституції і відразу б поставило під сумнів правомірність інституту судового конституційного контролю. Тому сам Дж. Маршалл заперечував право суду створювати нові конституційні норми або скасовувати, переглядати чинне конституційне право [18, с. 114–115]. Однак у 1958 р. у рішенні у справі *Cooper v. Aaron* Верховний Суд підтвердив як незмінну фундаментальну рису американської конституційної системи принцип «верховенства судового тлумачення» (*judicial supremacy*), що полягає у визнанні верховенства тлумачення Конституції, що дається Верховним Судом, по відношенню до тлумачення, здійснюваного іншими гілками влади (358 U.S. 1 (1958)). З того часу загальнопоширеною стала позиція, що саме судді Верховного Суду мають «останнє слово в інтерпретації конституційних положень, і саме їх рішення визначають для кожного справжнє значення Конституції» [15, с. 6].

У зв'язку з цим постає також питання суддівського активізму, динамічного тлумачення норм конституції, так званого прогресистського підхо-

ду, який набув досить широкого поширення в Сполучених Штатах Америки. Тут постає важливе питання мотивації та аргументів, якими керуються органи конституційного судочинства, змінюючи свої попередні правові позиції. Не маючи на меті спеціально розглядати це питання, лише зазначимо, що наявність таких аргументів дуже важлива, оскільки легітимізує в очах суспільства і пояснює відмову від попередньої правової позиції. Рішення ж, ухвалені без такої аргументації, справляють враження бажання приховати справжню мотивацію і бачити причини зміни правових позицій не у захисті конституції, а в певних кон'юнктурних обставинах. Тут же можна згадати і деякі правові позиції Конституційного Суду України, які змінювались без жодних аргументів (наприклад, протилежні підходи Конституційний Суд України застосовував щодо конституційної реформи 2004 року, індивідуального членства у коаліції депутатських фракцій, звуження змісту і обсягу існуючих прав тощо) [17, с. 108].

Література:

1. Гончаров В. Ще раз про юридичну природу рішень Конституційного Суду України. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 2 (73). 2013. С. 126–132.
2. Шемшученко Ю.С. Теоретичні засади подолання колізій у законодавстві України: проблеми теорії і практики: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23–24 жовт. 1995 р.). Київ: Генеза, 1996. С. 7.
3. Савенко М.Д. Методологія юридичної аргументації у рішеннях конституційної юстиції. *Наукові записки*. Т. 144–145. 2013. С. 12–17.
4. Головін А.С. Права людини: інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України. Київ: Логос, 2012. С. 61.
5. Христова Г.О. Юридична природа актів Конституційного Суду України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Харків 2004. 19 с.
6. Ющик О. Проблема законності нормативних постанов Пленуму Верховного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. № 3. 2006. С. 3–9.
7. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.02 – конституційне право. Київ: 2000. 14 с.
8. Савчин М. Динамічне тлумачення Конституції та конституційна юрисдикція в Україні / М. Савчин, Р. Марчук. *Вибори та демократія*. 2009. № 4 (22). С. 20–29.
9. Мазур М.В. Акти органів судової влади як джерело конституційного права України. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Харків, 2009. 16 с.
10. Zupančić M. B. On the 'Essence' of Human Rights. Manuscript. 60 p. 2. / Леже Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход: [пер. с фр.] / Р. Леже. Wolters Kluwer Russia, 2011. 529 с.
11. Гончаров В. Безответственность интерпретатора в контексте традиционной теории толкования правовых норм. *Антропология права: філософський та юри-*

дичний виміри (стан, проблеми, перспективи): статті учасників Міжнародного «круглого столу» (м. Львів, 7–8 груд. 2012 р.). Львів : Край, 2012. С. 120–131.

12. Поліщук Т. С. Питання остаточності актів Конституційного Суду України. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science IS / 3(7), Vol. 3, May 2018. С. 67–70.*

13. Шульга А.М. Загальнотеоретичні аспекти правомірної поведінки особи: Монографія. Харків : Майдан. 2013. 412 с.

14. Мартинюк Р. Природа правових позицій органів спеціалізованого конституційного контролю: теоретико-правовий аспект. *Вісник Конституційного Суду України. № 1/2014. С. 76–86.*

15. Kramer L. D. Foreword: We the Court. *Harvard Law Review. 2001. Vol. 115. P. 8.*

16. Сергеева С. Л. Развитие конституционного судебного правотворчества в США (конец XIX – начало XXI века) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Курск, 2012. С. 10.

17. Таран Д.П. Форми захисту Конституції на сучасному етапі: порівняльно-правовий аспект. дис. ... канд. юрид. наук 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Х. 2016.

18. Жидков О.А. Верховный суд США: право и политика. Москва, 1985. С. 114–115.

Анотація

Полічко Т. В. Окремі питання застосування юридичної аргументації в діяльності Конституційного Суду України. – Стаття.

Актуальність статті полягає в тому, що тема застосування юридичної аргументації у діяльності Конституційного Суду України є малодослідженою, а окремі питання є досить дискусійними. Залежно від переслідуваної мети суб'єктів правотворчості, правореалізації, правозастосування, правотлумачення використовуються різні аргументи та переконання зародження ідеї верховенства права, починаючи від правових принципів, закладених нормами міжнародного права, науково-підтверджених фактів, політичної пропаганди, судових рішень до власних емоцій та переживань. Варто відзначити, що техніка правового аргументування використовується не лише у правотворчій діяльності, а й у правозастосуванні та правотлумаченні. Останнє відіграє важливу роль під час інтерпретації норм Конституції або визнання нормативно-правових актів неконституційними та здійснення інших завдань, що належать до компетенції конституційного судочинства.

Тому вважаємо, що, обираючи правове рішення, суддя повинен зважати на безліч факторів суспільного життя та мінливість законодавства, враховуючи принципи верховенства права, справедливості, законності, об'єктивності, неупередженості тощо. Не менш важлива роль відводиться також Європейському суду з прав людини (ЄСПЛ), зокрема, щодо його інтерпретацій міжнародно-правових документів, більшість з яких ратифікована та інтегрована у національне законодавство. Тому висновки та рішення ЄСПЛ, так

само як і міжнародно-правові акти, є обов'язковими для врахування державами-учасницями.

На основі проведеного дослідження ми дійшли висновків, що юридична аргументація – це усний або письмовий спосіб переконання суб'єктів правовідносин на основі права, його принципів та цінностей, що здійснюється шляхом доказування, тлумачення, обґрунтування, оцінювання з урахуванням мотивів, тверджень, гіпотез, пропозицій, фактів, із застосуванням юридичної термінології або без такої, з метою впливу на думки, погляди чи переконання іншої особи.

Ключові слова: юридична аргументація, конституційне судочинство, тлумачення, правова позиція суду, прецедент.

Summary

Polychko T. V. Issues on the application of legal argumentation in the activities of the Constitutional Court of Ukraine. – Article.

The relevance of the article consist that the topic of investigating is about the application of legal argumentation in the activities of the Constitutional Court of Ukraine which is poorly researched, and some issues are quite debatable. Depending on the goal pursued by the subjects of law-making, law-realization, law-interpretation have been used different arguments and suggestions about the origin of the idea of the rule of law, starting from the principles of law established by international law, scientifically-confirmed facts, political propaganda, case law and including one's own emotions and experiences, etc. It is worth noting that the technique of legal argumentation is using not only in law-making, but also in law-realization and law-interpretation activities. The last one plays an important role during the interpretation the norms of the Constitution of Ukraine or the recognition the legal acts as unconstitutional and the accomplishment of other duties related to the competence of the Constitutional Court of Ukraine.

Therefore, in choosing the right decision, the judge have to take into account the many factors of social life and the variability of the law, taking into account the main principles of the rule of law, justice, legality, impartiality etc. No less important role is given to the European Court of Human Rights (ECHR), in particular for its interpretations of international legal acts, most of which have been ratified and integrated into national law. Therefore, the conclusions and decisions of the ECHR, as well as international legal acts, are binding to take into account on by States parties.

On the basis of the conducted research, we have made conclusions, that legal argumentation is a verbal or written way of persuading subjects of legal relations based on law, its principles and values, accomplished by the means of proving, interpreting, justifying, evaluation based on motives, statements, hypotheses, suggestions, facts, with or without legal terminology for influencing another person's thoughts, views or convictions.

Key words: legal argumentation, constitutional justice, interpretation, the court's position, precedent.